

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Մայն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտերևագործակալան ձևաչափն էր
Օչ առնորային իրազատություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported License. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/3.0/>

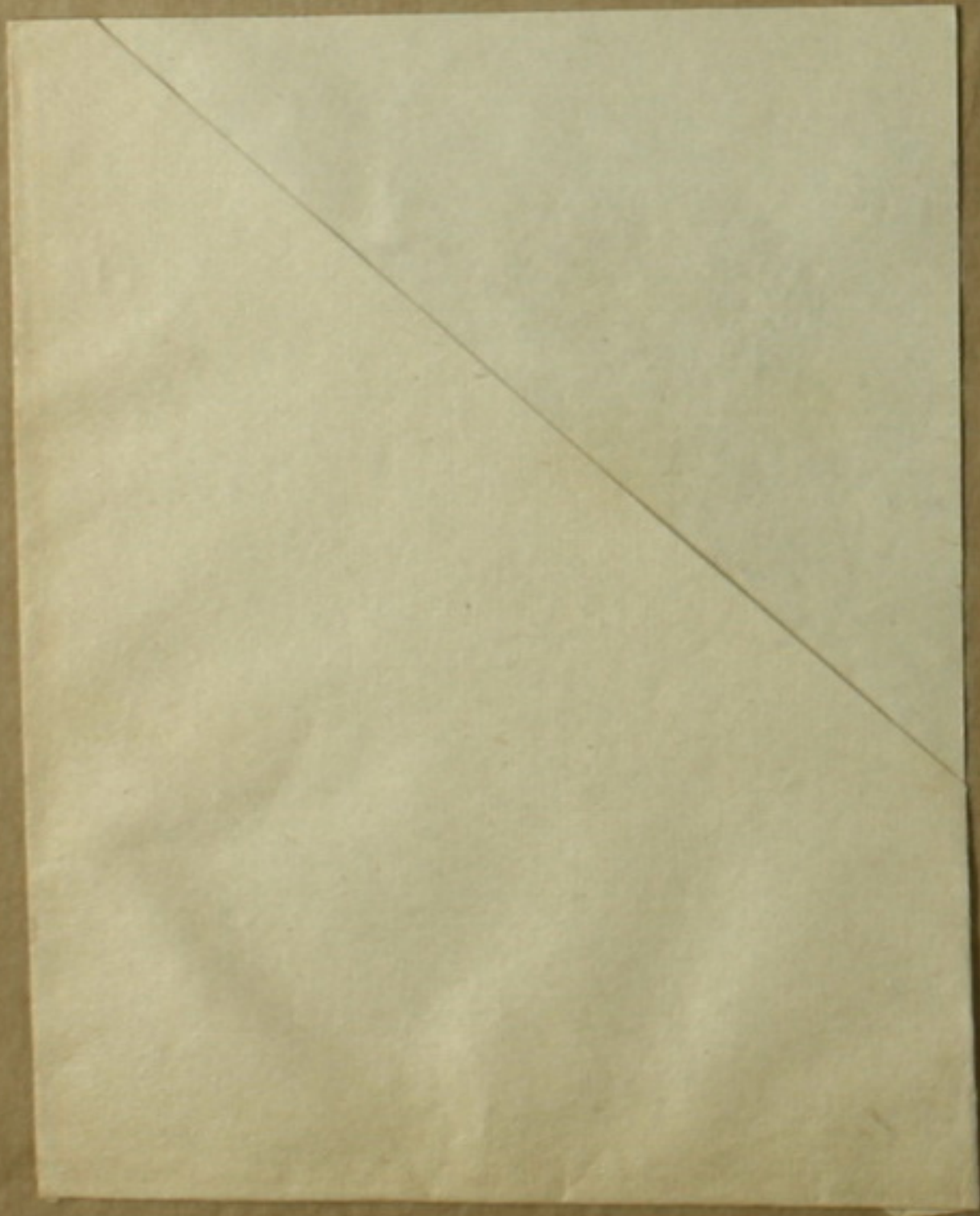
Դու հարող էս.

Կրողք.ճի՛ն ստորակէնչ/արջ ցածնսնան ձեռնդ յոյ՛հասնչ/ոյ
ձեռնդ յեկն իւմ ոյ/արդակն ուղտնորք ստղղկն ու իւմոր ձեռք

Կու թո կոո Ի՛:

Ճար - <https://www.creativecommons.org/licenses/by-nc/3.0/>

Ճար - <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/3.0/>

9-16

Մրա. Եր

Հ. Կ. Կ. Կ. Կ. Կ Բանվորուհու-Գեղջկուհու բաժին.

№ 5 ԱՅՆՎՈՐՈՒՀՈՒ-ԳԾՂՋԿՈՒՀՈՒ ԳՐԵՒՅՐԵՆ ՈՒ Ծ

Իրավաբանական սերիա

Հ. ԳԱԼԻԿՅԱՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԴԱՏԱՐԱՆ

ՊԵՏԵԿԱՆ ՀՐԱՅԱՐԱԿՋՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ—1926

Հ. Կ. Կ. Կ. Կ. Բանվորուհու-Գեղջկուհու բաժին.

№ 5 ԲԱՆՎՈՐՈՒՀՈՒ-ԳԵՂՋԿՈՒՀՈՒ ԳՐԱԴԱՐԱՆ ԱՅ 5

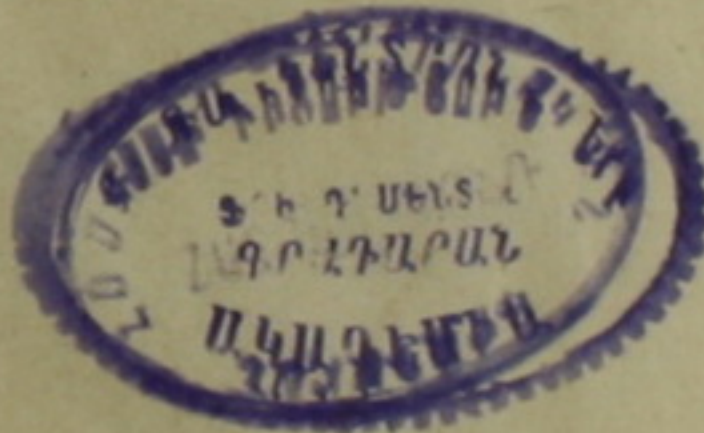
347.99(47)
9 16

Իրավաբանական սերիա

Հ. ԳԱԼԻԿՅԱՆ

ԱՅՈՒԳՎԱԾ Է 1961 թ.

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԴԱՏԱՐԱՆ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ—1926

A $\frac{\bar{\Pi}}{11692}$

№ 327.

Գրանցվար № 1.

Տիրած 3000

Պետերատի առաջին տպարան Վաղարշապատում

1. Ի՞նչ Ե ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ.

Մեր ամենորյա կյանքում շատ անգամ ենք լսում իրավունքի և անիրավության մասին:

— Իրավունքը իմս ե.

— Դու իմ իրավունքը խլեցիր.

— Յես դիմում եմ դատարանին իմ իրավունքը պաշտպանելու համար:

Այս և նման խոսակցություններ անպակաս են թե՛ գյուղում և թե՛ քաղաքում: Յուրաքանչյուր կողմը պնդում ե, վոր ինքն և իրավացի, վստահ ե, վոր դատարանն անպատճառ իր ոգտին պիտի վճռի:

Տան տերը բնակարանային վարձ ե պահանջում. վարձակալը, վոր խորհրդային ծառայող ե, պնդում ե, վոր ինքը յերկու ամսից ի վեր անգործ ե և, հետևաբար, ըստ դեկրետի ավելի քիչ պիտի վճարի, քան առաջ, յերբ ծառայության մեջ եր և ոտճիկ եր ստանում: Տան տերն սպառնում ե դատարանին դիմել և նրան վտարել բնակարանից վորպես անպարտաճանաչ տնվորի:

Բանվորը հեռացվում ե աշխատանքից, առանց նախազգուշացման, առանց հաշիվները մաքրելու: Բանվորը վստահ ե, վոր իրեն անիրավություն են արել, վոր դատարանը կպաշտպանի իր իրավունքը և կստիպի, վոր դարձյալ ընդունեն նրան ծառայության, վճարելով անգործ մնացած ժամանակի վարձը:

Գյուղացին դիմում ե հողային հանձնաժողովին և գանգատվում ե, վոր իր հարեանը, առանց իր համաձայնությունն ստանալու, ցանել ե իր շնչասպառական հողը: Պահանջում ե, վոր հունձքի կեսն իրեն տրվի վորպես իր արտի վարձը:

Յեվ այսպես գրեթե ամեն որ և ամեն ժամ խոսվում ե իրավունքի, դատարանի մասին:

Բայց ի՞նչ ե իրավունքը, ի՞նչ ե ներկայացնում դատարանը, վորի՞ իրավունքը պաշտպանում ե նա:

Պորհրդային իշխանությունը թույլ չի տալիս, վոր բանվորը շահագործվի, չի թողնում, վոր կուլակն ուտի բատրակի իրավունքը:

Ընդհակառակ, բուրժուական յերկրներում իշխանությունն աջակցում ե կալվածատերերին, հողատերերին ու գործարանատերերին, վոր

նրանք որ ու գիշեր շահագործեն բանվորին ու չքավոր գյուղացուն, նրանց արյուն-քրտինք աշխատանքի արդյունքի մի չնչին մասը նրանց տան վորպես վարձ, իսկ մնացյալը յուրացնեն, իրենց գրպանը դնեն, գրանով իրենց կապիտալը, գրամագլուխն ավելացնեն:

Պրոլետարիատի իշխանության մեջ որենքն ու դատարանը պաշտպանում են աշխատավորության շահերն ու իրավունքներն ամեն տեսակ շահագործողների, սպեկուլյանտների վտանձգությունից:

Սրա հակառակ կապիտալիստական պետությունների մեջ ինչպես որենքը, նույնպես և դատարանը բնավ չեն մտահոգվում բանվորների և աշխատավոր գյուղացիների վիճակով. որենքն այնտեղ հրատարակվում է միմիայն հարուստների, ունևորների շահերը պաշտպանելու համար. դատարանն այնտեղ կոչում ունի արդարացնելու բոլոր այն հաստատություններին, վորոնք չաղանում են, հարստանում են աշխատավորների արյունը ծծելով, նրանց ճակատի արդար քրտնքի արդյունքը սեփականացնելով:

Ի՞նչ է հետևում սրանից.—այն, վոր իրավունքի մասին տարբեր կարծիքներ կան. այն, ինչ վոր բուրժուական յերկրում իրավունք է համարվում, մեզ մոտ, խորհրդային իշխանության մեջ կատարյալ անիրավություն է համարվում:

Որինակի համար՝ բուրժուական բոլոր պետությունների մեջ հողն անհատական սեփականության մեջ է մտնում, և տնտեսապես ուժեղները՝ հողատերերն ու կալվածատերերն ամեն հնարավորություն ունեն չքավոր գյուղացիների հողերն իրենց ձեռքն անցկացնելու, չնչին արժեքով գնելու: Շնորհիվ այն հանգամանքի, վոր չքավոր գյուղացիները չեն կարող մրցել ունևոր կալվածատերերի հետ, վոր նրանք չունեն հողամշակության համար անհրաժեշտ անասուններ և մեքենաներ (կենդանի և մեռյալ ինվենտար), նրանք հարկադրված են լինում իրենց հողերը չնչին փոխարինությամբ վարձու տալու հողատերերին, նրանք ստիպվում են ծանր տոկոսով փոխառություն կնքելու և դրա փոխարեն իրենց հողը գրավ դնելու հարուստների մոտ: Շատ քչերին է հաջողվում հետազայում վճարել իրենց պարտքը և ազատել իրենց սեփական հողը: Մեծագույն մասը ճարահատած ծախում է իր հողը, ունեցած չնչին անասունը և իր իսկ հողի վրա վարձու բանվոր, բատրակ և դառնում:

Բուրժուական որենքը թույլ է տալիս, վոր հողը կենտրոնանա վորոշ, փոքրաթիվ մարդկանց ձեռքում, վոր կամաց-կամաց սեփականազուրկ, հողազուրկ դառնան տնտեսապես թույլերը:

Յեթե այդ թույլերից մեկն ու մեկը փորձի դատարանին գանգատվել, վոր շատ չնչին գնով իր հողը խլված է իրենից, վոր փողատերը վաշխառուական տոկոս է վերցրել նրանից, դատարանն ի վերջո

արդարացնում ե հարուստին, կալվածատերին, գտնում ե, վոր նրանք իրավունք ունեն: Գտնգատավորին մնում ե վիզը ծուռ տուն վերադառնալ՝ համոզված, վոր դատարանը միայն հարուստի, ուժեղի համար ե ստեղծված:

Բոլորովին այլ կերպ ե դրված դատարանը խորհրդային յերկրում:

Մեզ մոտ հողը պետութայն սեփականությունն ե: Պետական այդ հողը, սակայն, տրվում ե ոգտագործման բոլոր նրանց, ովքեր սեփական աշխատանքով շահագործում են այդ հողը: Խորհրդային որենքը թույլ չի տալիս, վոր աշխատավոր գյուղացու հողը վորևե մեկը խլի նրանից, նա արգելում ե վոր պարտքի փոխարեն ծախվի վորևե մեկի շնչարածին հողը: Յեթե կուլակը, վաշխատուն փորձի դատարանի միջոցով իր անիրավ պահանջները ձեռք բերել, խորհրդային դատարանը նրան կմերժի, պաշտպան կհանդիսանա տնտեսապես թույլին, կարգի կհրավիրի աշխատավորութայն նման թշնամիներին:

Աշխատավորությունը շատ լավ ե ըմբռնում, թե ինչ հսկա տարբերություն կա բուրժուական ե խորհրդային յերկրների մեջ: Աշխատավորությունը զայրութով ե հիշում այն ծանր շղթաները, վորի տակ տնքում եր նախկին կառավարությունների որով:

Կար ժամանակ, յերբ կալվածատերն իրավունք ուներ իր հողի վրա ապրող ե նրան կապված գյուղացիներին ծախել կամ փոխանակել զանազան ապրանքների—ձիու, կառքի կամ հողաշերտի հետ: Այդ առուծախսի ժամանակ կալվածատերը (պամեշչիկը) նույնիսկ կարող եր ամուսիններին, ծնողներին ու զավակներին բաժանել իրարից, մեկին ծախել ու մյուսին պահել:

Նիկալայ Ի-ի իշխանութայն որոք թե որենքը ե թե դատարանը պաշտպանում եյին կալվածատիրոջ այս անգթությունը, այս հանցագործությունը:

Գյուղացիութայն ազատագրումից հետո կալվածատերերը զրկվեցին այս «իրավունքից»:

Հիշյալ որինակից հասկացվում ե, վոր միևնույն յերկրի մեջ ել իրավունքի մասին յեղած հասկացողությունը փոխվում ե ըստ տարբեր ժամանակների. այն, ինչ վոր տասնյակ տարիներ առաջ իրավունք եր համարվում, որենքով պաշտպանություն եր գտնում, հիմա ամենաչնչին չափով չի պաշտպանվում, ընդհակառակն՝ այդ տեսակ իրավունքի վրա հենվողները նույնիսկ պատժվում են:

Հարց ե ծագում—ինչո՞ւ տարբեր յերկրներում ե տարբեր ժամանակաշրջաններում իրավունքի մասին յեղած հասկացողությունները բոլորովին փոխվում են:

Այս հարցի պատասխանը շատ պարզ ե:

Յերբ իշխանութայն գլուխը գտնվում են կալվածատերերը, նրանք

իրենց իրավունքը տարածում են ամբողջ հողի և բոլոր գյուղացիների վրա։
Յերբ իշխանությունն անցնում է կապիտալիստների ձեռքը, նրանք իրավունք են համարում շահագործել բանվորներին։

Իսկ յերբ բանվորն ու գյուղացին ապստամբում են կալվածատերի ու կապիտալի իշխանության դեմ, խորտակում են նրանց անարգ լուծը և իրենք են անցնում իշխանության գլուխը, անմիջապես ազատագրում են և՛ հողը և՛ աշխատանքը, հողը հայտարարում են պետության սեփականություն և տալիս են աշխատավոր գյուղացիության, պետականացնում են նաև բոլոր գործարաններն ու զավոդները և վերջ դնում բանվորների շահագործմանը։

Սրանից հետևում է, վոր իշխանության գլուխ անցնող դասակարգը իրավունքին տալիս է այնպիսի իմաստ, վոր համապատասխանում է իր դասակարգային շահերին։ Յեթե տիրապետող դասակարգը կալվածատերերի դասակարգն է, նա իրավացի յե համարում ամեն մի գործողություն, վոր նպաստում է իր դասակարգի շահերին, ամբացնում է իր իշխանությունը թե՛ տնտեսապես և թե՛ քաղաքականապես։ Իսկ վորպեսզի նրա իշխանությունն ամրանա, յերկար կյանք ունենա, անհրաժեշտ է, վոր նա շահագործի, զրկի մյուս դասակարգերին, գլխավորաբար գյուղացիությունը։

Յեթե իշխանության գլուխը գտնվում է կապիտալիստական դասակարգը, նա իրավունք է համարում շահագործել թե՛ բանվոր և թե՛ գյուղացի դասակարգին, վորպեսզի նրանց ֆիզիկապես և տնտեսապես թուլացնի, տկարացնի և դրանով ավելի ևս ուժովցնի իր իշխանության հիմերը։

Վորպեսզի բանվորությունն ու աշխատավոր գյուղացիությունը կարենան վերջ դնել իրենց շահագործմանը, ստրկացմանը, նրանք պարտավոր են ձեռք-ձեռքի տված կռվել շահագործող դասակարգերի դեմ, խորտակել նրանց իշխանությունը և հայտարարել բանվորա-գյուղացիական իշխանություն։

Իշխանության գլուխը անցնելուց հետո բնականաբար բանվորն ու գյուղացին կձևակերպեն իրենց իրավունքը, վոր համապատասխանելու յե իրենց դասակարգային շահերին։

Թե՛ իշխանություն ձեռք բերելու և թե՛ այդ իշխանությունը պահելու համար ուժ է հարկավոր։ Պետք չէ մոռանալ, վոր հասարակության մեջ գոյություն ունեցող տարբեր դասակարգերի շահերն իրար հակառակ են, հետևաբար այդ դասակարգերից ամեն մեկը կաշխատի ուժով խլել իշխանությունը մյուսից։ Յեթե իշխանությունը գտնվում է բուրժուազիայի ձեռքում, բանվորությունն ու աշխատավոր գյուղացիությունն է, վոր կազմակերպվում են և հարմար բոլորին ապստամբում բուրժուազիայի լուծը թոթափելու համար։

Յեթե պրոլետարիատն և իշխանության գլուխը, այդ դեպքում կապիտալիստներն ու կալվածատերերն են, վոր աշխատում են տապալել աշխատավորության ստեղծած իշխանությունը և դարձյալ տիրապետող դասակարգ դառնալ:

Այս և պատճառը, վոր իշխանությունն իր ձեռքում ունեցող ամեն մի դասակարգ, լինի դա կալվածատիրական, բուրժուական թե պրոլետարական, ստեղծում է իր կազմակերպված ուժը, վորպեսզի նրա միջոցով զսպի իր հակառակորդներին, իր դասակարգային թշնամիներին և իր տիրապետությունը հավերժացնի:

Կազմակերպված այդ ուժը, վորի վրա հենվում է իշխանության գլուխը գտնվող դասակարգը, կոչվում է պետություն:

Պետությունը, ուրեմն, ուրիշ բան չէ, յեթե վոչ տիրապետող դասակարգի զենքը: Այդ զենքի միջոցով իշխանության գլուխը գտնվող դասակարգը պաշտպանում է իր շահերը: Յեւ այն ամենը, ինչ վոր իր դասակարգի շահերին նպաստում է, դա միաժամանակ իր իրավունքն է:

Յեթե տիրապետող դասակարգի շահը պահանջում է հողը դարձնել անհատական սեփականություն կամ անխնա շահագործել վարձու աշխատանքը, նույնիսկ կանանց և յերեխաների, դա նրանց իրավունքն է: Իսկ ընդհակառակը, յեթե իշխանության գլուխը գտնվող դասակարգի շահը պահանջում է, վոր հողը, ջուրը, անտառները, յերկաթուղիները, մեծ ու փոքր գործարանները և այլն—լինեն պետության սեփականություն, այդ դեպքում այդ դասակարգն իրավունք է համարում արգելել հողի առուծախսը, պատժում է նման առուծախսով զբաղվողներին, սանձահարում և դատապարտում է վարձու աշխատանքը շահագործողներին:

Պարզ է, ուրեմն, վոր իրավունքը դասակարգային է և կոչված է պաշտպանելու տիրապետող դասակարգի շահերը:

Յեթե բուրժուազիան և իշխողը, ապա իրավունքը բուրժուական է, նրա դասակարգային շահերն և պաշտպանում: Յեթե պրոլետարիատն և տիրապետողը, նրա իրավունքն էլ պրոլետարական է, այսինքն պաշտպանում է պրոլետարիատի և նրա զինակից աշխատավոր գյուղացիության շահերն ընդդեմ կալվածատերերի և կապիտալիստների:

2. ԻՆՉ Ե ԴԱՏԱՐԱՆԸ.

Ինչ միջոցով է պաշտպանում տիրապետող դասակարգն իր շահերն ու իրավունքները: Միջոցներից մեկը—դա զինված ուժն է, բանակը: Բուրժուազիան ունի իր բանակը, վորի միջոցով խորտակում է ապստամբ գյուղացիներին և բանվորներին դիմադրությունը, յերբ դեհարկ յեղած չափով կազմակերպված չեն նրանք: Այդ վարձկան ու ան-

զիտակից բանակի միջոցով ե, վոր նա ստրկացնում ե ալլ ազգություններին, իր շահագործման համար գաղութներ (կոլոնիաներ) և շուկաներ ե ստեղծում:

Բանվորա-գյուղացիական իշխանությունը ևս ունի իր բանակը — կարմիր բանակը, վորի միջոցով նա խորտակեց ներքին հակահեղափոխականների — կալվածատերերի և բուրժուաների դիմադրությունը, իր սահմաններից վոնդեց արտաքին թշնամիներին, վորոնք աջակցում էին հակահեղափոխականների գործին:

Կարմիր բանակն այժմ ել արթուն հսկում ե, վորպեսզի վոչ վոք չփորձի հարձակվել աշխատավորության հայրենիքի վրա, չխանգարի դրա ստեղծագործական աշխատանքը:

Բայց կարիք չկա ամեն բոպե և ամեն դեպքում զինված ուժի ոգնությանը դիմելու: Իր շահերը պաշտպանելու, իր դասակարգային իրավունքներն իրականացնելու համար տիրապետող դասակարգերն ունեն նաև մի ուրիշ միջոց: Այդ միջոցը դատարանն ե:

Դատարանի պարտականությունն ե կռվել բոլոր նրանց դեմ, վորոնք խախտում են տիրապետող դասակարգի ձևակերպած իրավունքները, այսինքն այն իրավունքները, վորոնք կոչված են պաշտպանելու տիրապետող դասակարգի շահերը:

Ուրեմն դատարանն իշխանության մի մասնիկը, մի որգանն ե, վորի միջոցով իշխանության գլուխ գտնվող դասակարգն առաջ ե տանում իր քաղաքականությունը, իր գործը:

Յեվ քանի վոր պետությունը դասակարգային կազմակերպված ուժ ե, հետևաբար դրա մի մասը կազմող դատարանը նույնպես իր եյությամբ դասակարգային ե, այսինքն ստեղծվում ե տիրապետող դասակարգի կողմից, վորպեսզի պաշտպանե այդ դասակարգի իրավունքները թշնամի դասակարգերի դեմ:

Մեկ-յերկու պարզ որինակով բացատրենք մեր ասածը:

Ցարական դատարանները, վորոնք կոչված էին պաշտպանելու միապետության և, վոր միևնույն ե, կալվածատերերի և կապիտալիստների շահերը, անխնա պատժում էին բոլոր նրանց — հեղափոխականներին, վորոնք աշխատում էին տապալել այդ իրավակարգը:

Բուրժուական բոլոր յերկրներում այժմ դատարանները հարյուրավոր, հազարավոր հեղափոխականների դատում-դատապարտում են, վորպեսզի դրանով պահպանեն բուրժուազիայի դասակարգային տիրապետությունը, վորպեսզի դրանով առաջն առնեն պրոլետարիատի և գյուղացիության հաղթական հարձակումներին:

Սորհրդային հանրապետության մեջ դատարանը, վորի պարտականությունն ե պաշտպանել աշխատավորության քաղաքական և տրնտեսական շահերը, անխնա պատժում ե բոլոր հակահեղափոխական-

ներին, վորոնք փորձում են վնասել, վտանգել Հոկտեմբերյան հեղափոխութեամբ ձեռք բերված նվաճումները:

Բուրժուական դատարանը պատժում է գործադուլավոր բանվորներին, վորոնք աշխատում են հարկադրել գործարանատիրոջ պակասեցնել բանվորական որը կամ ավելացնել աշխատավարձը:

Սորհրդային դատարանը, ընդհակառակը, պատժում է բոլոր նրանց, ովքեր ստիպում են բանվորներին որենքով սահմանված ժամից ավելի յերկար աշխատել կամ ովքեր զեղչում են վորոշված աշխատավարձը. մի խոսքով՝ փորձում են շահագործել վարձու աշխատավորներին:

Հետևաբար վոչ մի կասկած չկա, վոր ամեն ժամանակ, բոլոր յերկրներում և ամեն տեսակ պետութեանց մեջ դատարանը դասակարգային քաղաքականութեան տանող մի մարմին է, վորը պաշտպանում է իշխանութեան գլուխը կանգնած դասակարգի իրավունքները, շահերը:

Հակառակ այս փաստին չկա վորևէ բուրժուական որենսդրութեան, վոր խոստովանի այս ճշմարտութեանը:

Առհասարակ բոլոր բուրժուական որենսդիրները, իրավագետներն աշխատում են ծածկել այս իրողութեանը, նրանք փորձում են համոզել ու ապացուցել, վոր դատարանը դասակարգային մի որգան չէ, այլ համաժողովրդական, չեղոք ու անկախ մի հիմնարկութեան, վորի առաջ բոլորը հավասար են, վորի առաջնորդը միայն խիղճն է ու արդարութեանը:

Կասկած չկա, վոր բուրժուազիան շատ լավ գիտե, վոր իր ստեղծած դատարանները չեն կարող միաժամանակ պաշտպանել թե՛ գործարանատիրոջ և թե՛ բանվորին, թե՛ կալվածատերին և թե՛ չունևոր գյուղացուն, թե՛ իշխանութեան կողմնակիցներին և թե՛ այդ իշխանութեան դեմ կռիվողներին: Բուրժուազիան շատ լավ համոզված է, վոր թե՛ իր կազմած որենքները և թե՛ դրանցով առաջնորդվող իր դատարաններն արթուն կերպով հսկում են իր դասակարգի շահերի վրա: Բավական է վոր մի բոպե անգամ բուրժուազիան համոզվի, վոր իր դատարանները չեն ծառայում իր սեփական շահերին, վորպեսզի վերջ տա նրանց գոյութեանը:

Համոզված լինելով հանդերձ, վոր դատարանները բացառապես դասակարգային քաղաքականութեամբ են առաջնորդվում, բուրժուազիան աշխատում է իրականութեանը ծածկել, դատարանի դասակարգային գեմքը վարագուրել, վորպեսզի այդպիսով խաբի դժգոհ, շահագործվող դասակարգերին — բանվորութեանն ու չունևոր գյուղացիութեանը, նրանց դասակարգային գիտակցութեանը մթազնի, խավարի մեջ պահի:

Այս հետին մտքից դրդված է, վոր բուրժուազիան ճշմարտութեանը

չի խոստովանում, կեղծում և ասելով—«բոլոր քաղաքացիները հավասար են որենքի և դատարանի առաջ»:

Միմիայն խորհրդային իշխանությունն է, վոր վոչ միայն չի ծածկում, այլ, ընդհակառակն, շեշտում է, վոր առհասարակ բոլոր դատարանները, նույնպես և խորհրդային դատարանները դասակարգային որդաններ են, դասակարգային նպատակի յեն ծառայում:

Վորպեսզի լիովին համոզվենք սրան, բավական է բաց անել և կարդալ մեր Սահմանադրութան 10-րդ հոդվածը, վորտեղ գրված է.—

«Բուրժուական իրավակարգն ու արդարադատությունն արմատախիլ անելու և պրոլետարիատի ու աղքատ գյուղացիության դիկտատուրան սահմանելու և պաշտպանելու համար, վերացվում են հակահեղափոխական նախկին կառավարություններին բոլոր որենքներն ու դատարանները և փոխարեն՝

ա. Բանվորա-գյուղացիական իրավունքի աղբյուր ճանաչվում է խորհրդային որենսդրությունը, սոցիալիստական իրավահայեցողությունն ու հեղափոխական խիղճը:

բ. Արդարադատության հիմք ընդունվում է միասնական ժողովրդական դատարանը, հիմնված աշխատավոր մասսաների դասակարգային կազմակերպություններին վրա, միաժամանակ ճանաչելով արտակարգ արդարադատության անհրաժեշտությունը, բանվորա-գյուղացիական հեղափոխության գերագույն շահերի պաշտպանության համար»:

Հայաստանում խորհրդային իշխանության հայտարարությունից գրեթե անմիջապես հետո, 18 դեկտ. 1920 թվին հրատարակվեցավ հրաման, վորով «Հ. Ս. Խ. Հանրապետության սահմաններում գոյություն ունեցող բոլոր դատական հիմնարկությունները լուծված հայտարարվեցին»:

Յերկու որ հետո, դեկտեմբերի 20-ին հրատարակվեցավ հեղկոմի դեկրետը, հետևյալ բովանդակությամբ.—

1. «Հայաստանի հանրապետության սահմաններում վերանում է «Ռուսական կայսրության Հավաք Որինացը» այն բոլոր փոփոխություններով, վոր մտցրել էին ժամանակավոր կառավարությունը, Անդրկովկասյան Սեյմը և Հայաստանի Խորհուրդը, սարլամենտն ու կառավարությունը:

2. «Հ. Ս. Խ. Հանրապետության սահմաններում գործող որենքներ համարվում են Ռուսաստանի Սոցիալիստական Ֆեդերատիվ Խորհրդային Հանրապետության որենքները այն փոփոխություններով և լրացումներով, վոր կմտցնի Հայաստանի հեղկոմը և այլ իրավասու իշխանությունները»:

Հայաստանի հեղափոխական աշխատավորությունը իշխանության գլուխն անցնելուց հետո բնականաբար չեր կարող թույլ տալ, վոր ի-

րենց գոյութիւնը պահելին ցարական, կերենսկու կառավարութեան
և դաշնակցական իշխանութեան ժամանակ գործող որենքներն ու դա-
տարանները, վորոնք կոչված էին ծառայելու միասնութեան, կալ-
վածատիրութեան և բուրժուազիայի շահերին, այն որենքներն ու դա-
տարանները, վորոնց զոհ էին գնացել տասնյակ-հազարավոր աշխա-
տավորներ, հեղափոխականներ: Այդ և պատճառը, վոր բանվորա-գյու-
ղացիական իշխանութիւնն անմիջապէս վերջ տվեց թէ հին որենք-
ներին և թէ դատարաններին, հրատարակելով նոր որենքներ և ստեղ-
ծելով այնպիսի դատարաններ, վորոնց պարտականութիւնը պետք է
լիներ վերջնականապէս արմատախիլ անել բուրժուական իրավունքն
ու արդարադատութիւնը և պաշտպանել պրոլետարիատի և չունկոր
գյուղացիութեան զիկտատուրան, այլ խոսքով՝ տիրող դասակարգի
շահերը:

Որհնդդային Հայաստանի, ինչպէս նաև բոլոր խորհրդային հան-
րապետութիւնների մեջ միևնույն տեսակի դատարաններ և որենքներ
գոյութիւն ունեն: Քանի վոր հեղափոխական աշխատավորութեան թէ
քաղաքական և թէ տնտեսական շահերը միևնույն են, ուրեմն և՛ ան-
բընական և՛ անիմաստ պիտի լիներ տարբեր որենքների և տարբեր
կազմակերպութիւն ունեցող դատարանների գոյութիւնը:

Յեթե բաց անենք խորհրդային բոլոր հանրապետութիւնների
դատարանների կազմութեան (դատարանակազմութեան) կանոնադրքի
հոդվածը, այնտեղ պիտի կարդանք հետևյալը.—

«Պրոլետարական հեղափոխութեան նվաճումները պաշտպանելու
և պետութեան շահերն ու աշխատավորների և նրանց միութիւններին
իրավունքներն ապահովելու համար է, վոր հիմնված են դատական
հիմնարկութիւնները»:

Սրանով հեղափոխական աշխատավորութիւնն ի լուր աշխարհի
հայտարարում է, վոր բուրժուական յերկրների դատարանները ծառա-
յում են միայն կապիտալիստների և կալվածատերերի դասակարգային
շահերին. խորհրդային դատարաններն էլ ծառայում են և պիտի ծա-
ռայեն միմիայն հեղափոխութեան և աշխատավորութեան շահերին:

Սրանով մի անգամ ընդ միշտ դատարանը հայտարարվում է դա-
սակարգային:

Դասակարգային նպատակի յեն ծառայում նաև մեր բոլոր
որենքները, մեր բոլոր որենսգրքերը:

Մեր Քրեական Որենսգրքի 5-րդ հոդվածում ասվում է. — «Քրե-
ական Որենսգրքի նպատակն է պաշտպանել աշխատավորների պետու-
թիւնը հանցանքների և հասարակութեան վտանգավոր տարրերի դեմ»:

Ո՞վքեր առհասարակ կարող են վտանգավոր լինել աշխատավո-
րութեան համար. — բնականաբար բոլոր նրանք, վորոնց դասակարգա-

յին շահերը հակառակ են պրոլետարիատի և շուկնոր գյուղացիութեան շահերին:

Նույն դասակարգային նպատակին ծառայում են նաև քաղաքացիական որենքները: Մեր Քաղաքացիական Որենսգրքի հենց առաջին հոդվածի միտքն այն է, վոր դատարանը պաշտպանում է միայն այնպիսի իրավունքներ, վորոնցից ոգտվելը նպաստում է աշխատավորութեան հայրենիքի շահերին, այսինքն աջակցում է յերկրի արտադրական ուժերի զարգացումին:

Այդ զարգացման հիմնական նպատակն է ժամանակի ընթացքում վերջ տալ մասնավոր կապիտալին, ուժեղացնել սոցիալիստական տրնտեսութեանը, պետութեան ձեռքում կենտրոնացնել արտադրութեան բոլոր միջոցները և այդպիսով մարդկութեանն առաջնորդել դեպի ապագա կոմունիստական իրավակարգը, յերբ այլևս չեն լինելու դասակարգեր, տիրողներ և տիրապետվողներ, շահագործողներ և շահագործվողներ:

Ի՞նչ է ասում Քաղաքացիական Դատ. Որենսգրքը, վորով առաջնորդվում են մեր դատարանները: —

Որենսգրքի 5-րդ հոդվածը պարտականութեան է դնում դատարանի վրա, վոր նա լիովին աջակցի իրեն դիմող աշխատավորներին և պաշտպանի նրանց իրավունքներն ու շահերը:

Այլևս վոչ մի կասկած, վոր մեզ մոտ թե որենքները և թե դատարաններն աշխատավոր դասակարգի համար են ստեղծված և նրա շահերին են միայն ծառայում:

3. ԴԱՏԱՐԱՆՆԵՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆԸ.

Վորպեսզի դատարանները կարողանան իրենց վրա դրված պարտականութեանը կատարել, այսինքն ծառայել տիրապետող դասակարգի շահերին, անհրաժեշտ է, վոր նրանք համապատասխան կազմ ունենան, այսինքն կազմված լինեն այնպես, վոր իշխող դասակարգը վըստահ լինի իր դատավորների վրա:

Այս է պատճառը, վոր ամեն յերկրում, ամեն պետութեան մեջ առանձին ուղադրութեան և դարձվում դատարանի կազմի վրա:

Բուրժուական իշխանութեանը չի կարող իր շահերի պաշտպանութեանը հանձնել բանվոր և գյուղացի դատավորներին, յերբ համոզված է, վոր նրանք պատկանում են ուրիշ դասակարգի, մի դասակարգի, վորն աշխատում է քանդել բուրժուազիայի իշխանութեան հիմերը՝ նրան տապալելու և նրա տեղ անցնելու համար:

Նույնն է նաև խորհրդային իշխանութեան համար:

Աշխատավորութեանն իր դասակարգի շահերը չի կարող հանձնել

այնպիսի մարդկանց պաշտպանութեանը, վորոնք իրենց շահերով ու զգացումներով կապված են բուրժուազիայի հետ, վորոնք հարազատ չեն աշխատավորութեան, ատում են նրա իշխանութունը:

Բուրժուազիան, ինչպես առիթ ունեցանք բացատրելու, հայտարարում է, վոր իր դատարանների համար բոլոր քաղաքացիները հավասար են: Հակառակ, սակայն, այս կեղծավորութեանը, բուրժուազիան դատավորներ նշանակում է իր դասակարգին պատկանողներին, այն էլ այնպիսիներին, վորոնց վրա կատարյալ վստահութուն ունի:

Բուրժուազիան իրավունք ունի այդպես վարվելու. նրա դասակարգային շահն այդ է պահանջում:

Նույն իրավունքն ունենք նաև մենք: Աշխատավորութունն իր դատավորներին ընտրում է աշխատավորութեան առաջավոր և գիտակից տարրերին և նրանց վրա դնում է պարտականութուն դասակարգային մոտեցում ունենալ ամեն մի դատական գործին, այն է՝ պաշտպանել միայն այնպիսի իրավունքներ, վորոնց պաշտպանութունը համապատասխանում է բանվորութեան և աշխատավոր գյուղացիութեան շահերին:

Մենք առանց քաշվելու հայտարարում ենք, վոր մեր դատարանների կազմը դասակարգային բնույթ ունի, և նրա համար բոլոր քաղաքացիները հավասար չեն:

Ամենքը գիտեն, վոր մինչև Հոկտեմբերյան հեղափոխութունը բոլոր դատավորները (հաշտարար դատավորին սկսած մինչև սենատի անդամները) առհասարակ կամ կալվածատերեր և կամ ազնվականներ էին: Ամենքը հիշում են նույնպես, վոր քաղաքական, պետական հանցագործութունները քննելու պարտականութունն ունեցող դատարանների կազմի մեջ մտնում էին դատական պալատի նախագահը և չորս անդամները, նաև նահանգային և գավառային ազնվականութեան ավագները, քաղաքագլուխը և շրջանային ստարշինան, մի խոսքով՝ տիրապետող դասակարգի ամենահարազատ տարրերը:

Իր դասակարգային հակառակորդներին դատելու համար միապետութունն ավելի վստահելի մի դատական կազմ չեր կարող գտնել:

Աշխատավորութունը նվազ նախանձախնդիր չե իր դատավորի ընտրութեան նկատմամբ: Դատավոր լինելու համար պահանջվում է, վոր վորևե քաղաքացի ա) ունենա խորհուրդների անդամ ընտրելու և ընտրվելու իրավունք. բ) վոր նա ամենաքիչը յերկու տարի պատասխանատու քաղաքական աշխատանք տարած լինի բանվորագյուղացիական կամ կուսակցական կազմակերպութունների մեջ:

Այս յերկու պայմաններ լրացնողներն արդեն հարազատ են լինում աշխատավորութեան և պատրաստ՝ իրենց վրա վերցնելու այն պատասխանատու աշխատանքը, վոր վրվում է դատավորների վրա:

Ո՞վ է ընտրում դատավորներին: Բուրժուական յերկրներում առհասարակ արդարադատութեան մինիստրն է նշանակում դատավորներին:

Սորհրդային հանրապետութեաններէ մեջ դատավորներն ընտրւում են: Ժողդատավորներին ընտրում են զավգործկոմիները, իսկ Գըլխավոր և Գերագույն դատարանի անդամներին հաստատում է կենտրոնական Գործադիր կոմիտեյի նախագահութեանը:

Ինչպես հայտնի յէ, ինչպես զավառական գործադիր կոմիտեները, նույնպես և կենտրոնական Գործադիր կոմիտեն բանվորներէ, գյուղացիներէ և կարմիր-բանակայիններէ պատգամավորական ժողովներէ կողմից են ընտրւում, և նրանց է վստահում աշխատավորութեանն իր բախտը թէ կենտրոնում և թէ տեղերում: Ահա աշխատավորութեան այդ ներկայացուցիչներն են, վոր իրենց կողմից ընտրում են դատավորներին, նրանց վրա դնելով պարտականութեան՝ պաշտպանելու պրոլետարական պետութեան կենսական շահերը: Բնականաբար գործկոմները դատավորի կոչումը տալիս են միայն այն քաղաքացիներին, վորոնք լավագույն կերպով կարող են ծառայել աշխատավոր դասակարգերի շահերին:

Դատավորներին ընտրելուց հետո գործկոմները հետևում են նրանց գործունեյութեանը՝ իմանալու համար, թէ նրանք ինչ չափով են արդարացնում իրենց վրա դրված հույսերը, և յետե տեսնեն, վոր նրանք հարկ յեղած գիտակցութեամբ և նախանձախնդրութեամբ չեն ծառայում աշխատավորութեանը, անմիջապէս յետ են կանչում նրանց, ավելի պատրաստված և անձնվեր ուժերին հանձնելով հեղափոխութեան և աշխատավորութեան շահերի պաշտպանութեանը:

Ընտրական այս յեղանակը ցույց է տալիս, թէ բանվորա-գյուղացիական իշխանութեանն առանձին ուշադրութեան է դարձնում դատարաններէ կազմի վրա և նրան տալիս է զուտ դասակարգային որգանի կերպարանք:

4. ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՏԵՆԱԿԱԼՆԵՐ.

Մեր դատարանները հենված են աշխատավորական մասսայի դասակարգային կազմակերպութեաններէ վրա: Դրա մեկ ապացույցն այն է, վորի մասին վերև խոսեցինք: Բացի այդ կա նաև ուրիշ ապացույց:

Մեր արդարադատութեան հիմը կազմող միասնական ժողդատարանը շատ քիչ գործ է քննում միանձնաբար: Առհասարակ գործերը քննվում են յերեք հոգով: Նրանցից մեկը ժողդատավորն է, վոր նախագահում է դատական նիստերի ժամանակ և ղեկավարում նիստը, իսկ մնացյալ յերկուսը ժողովրդական ատենակալներ են:

Ո՞վքեր են այդ ատենակալները ե ինչո՞ւ յեն նրանք մասնակցում
դատավարութեանը:

Սորհրդային դատարանը, ինչպես հայտնի յե, աշխատավորու-
թեան շահերը պաշտպանելու համար ե ստեղծված: Բայց աշխատավորու-
թեանը չի ուզում կտրված լինել իր դատարանից. ընդհակառակն, նրա
շահը պահանջում ե վոչ միայն մտիկից հետեւել արդարադատութեան
գործին, այլ նաև մասնակցել այդ աշխատանքին:

Աշխատավորութեանը, հետեւաբար, ընտրում ե իր ներկայացուցիչ-
ներին, վորոնք մտնում են դատարանի կազմի մեջ վորպես ժողատե-
նակալներ:

Ժողատենակալները վոչ այլ ինչ են, յեթե վոչ դատավորներ.
տարբերութեանն այն ե միայն, վոր դատավորներն ամբողջովին նվիր-
ված են արդարադատութեան գործին, վորն իրենց հիմնական աշխա-
տանքն ե, մինչդեռ ժողատենակալները միայն ժամանակավորա-
պես ստանձնում են դատավորական պաշտոնը, տարվա մեջ միայն
վից որ մասնակցելով դատական նիստերին:

Իրենց մասնակցութեան ընթացքում ժողատենակալները միևնույն
իրավունքներն ու պարտականութեաններն ունեն, ինչպես մշտական
դատավորը, վճիռները կայացվում են մեծամասնութեան կարծիքի հա-
մաձայն, իսկ մեծամասնութեանը, ինչպես հայտնի յե, ժողատենակալ-
ներն են ներկայացնում:

Ժողատենակալներն աշխատավորութեան ծոցից գալով դատարան,
իրենց հետ տանում են աշխատավորութեան կարծիքը ե դատավարու-
թեան ժամանակ ու վճիռ կայացնելիս նրանք նկատի յեն առնում աշ-
խատավորութեան տրամադրութեանն ու ցանկութեանը:

Ժողատենակալների միջոցով մի մնայուն ե կենդանի կապ ե
ստեղծվում աշխատավոր դասակարգի ե նրա շահերի պաշտպանութեանն
ստանձնող դատարանի միջև: Փաստորեն աշխատավորութեան հավաքա-
կան կամքն ե, վոր ժողատենակալների միջոցով արտահայտվում ե դա-
տում ե:

Ո՞վքեր կարող են ժողատենակալ լինել:

Ժողատենակալ լինելու համար պետք ե ունենալ իրավունք խոր-
հուրդներին անդամ ընտրելու ե ընտրվելու: Սրանից յերևում ե, վոր
ժողովրդական ատենակալներ կարող են լինել միայն աշխատավորները:
Աշխատավորութեան թշնամի տարրերը զրկված են թե՛ դատավոր ե թե՛
ժողովրդական ատենակալ լինելու իրավունքից. նրանք այդ բարձր
կոչման արժանի չեն:

Մենք իմացանք, վոր դատավորներին ընտրում են գործկոմները:
Նույն գործկոմներին կից կազմվում են հատուկ հանձնաժողովներ, վոր-
րին նախագահում ե տեղական գործկոմի նախագահը, արհեստակցա-

կան միութեան ներկայացուցչի և ժողովատալորի անդամակցութեամբ: Այդ հանձնաժողովի աշխատանքներին մասնակցում ե նաև դատախազը: Ահա այս հանձնաժողովի պարտականութիւնն է պատրաստել և լրացնել ժողատենակալների ցուցակները: Համաձայն որենքի, ժողատենակալներից 50⁰/₀-ը բանվորներ և խորհրդային պաշտոնյաներ, 35⁰/₀-ը գյուղացիներ և մնացյալ 15⁰/₀-ը կարմիր բանակայիններ են լինում:

Այս ձևով արդարադատութեան գործին անմիջական ձևով մասնակցում են բանվորութիւնը, գյուղացիութիւնը և կարմիր բանակը, մեկ խոսքով՝ ամբողջ աշխատավորութիւնը:

Ժողատենակալների ցուցակները կազմելիս առանձին ուշադրութիւն է դարձվում, վոր գեղջկուհիներն ու բանվորուհիները հնարավոր յեղածին չափ մեծ թվով ընտրվեն ատենակալ: Մասնավորաբար ընտանեկան, ամուսնական և խնամակալական գործերի քննութեան ընթացքում ժողատենակալուհիներին մեծ դեր է վերապահված:

Աշխատավորութեան շահը պահանջում է, վոր ժողովրդական ատենակալ ընտրվածները պարտաճանաչ գտնվեն, գիտակցաբար կատարեն իրենց դատավորի պարտականութիւնը և գործոն մասնակցութիւն ցույց տան դատավարութեան ժամանակ:

Վորքան նախանձախնդիր վերաբերմունք ցույց տան ժողատենակալները, այնքան ավելի հաստատ հիմքերի վրա դրված կլինի խորհրդային արդարադատութեան գործը, այնքան ավելի խորհրդային դատարանը կլինի իր կոչման բարձրութեան վրա:

5. ԴԱՏԱԽԱԶՈՒԹՅՈՒՆԸ.

Դատախազութեան հիմնական պարտականութիւնն է պետութեան անունից հսկել իշխանութեան բոլոր մարմինների, տնտեսական հիմնարկութիւնների, հասարակական և մասնավոր կազմակերպութիւնների, ինչպես նաև մասնավոր քաղաքացիների գործողութիւնների որինականութեան վրա: Այդ հսկողութեան նպատակն է ստուգել, թե աշխատավորութեան անունից և նրա համար գործող մարմինները վորքան ճշտորեն կատարում են աշխատավորութեան կամքը: Վորևէ հանցագործութիւն յերևան հանելիս դատախազութիւնը հանցավորների դեմ դատական գործ է սկսում նրանց պատժելու համար, դատախազութիւնը մասնակցում է դատարանի գործունեութեանը: Քրեական գործերի քննութեան ժամանակ նա դատարանում պետութեան անունից պահանջում է հանցագործների դատապարտութիւնը: Քաղաքացիական գործերի քննութեանը ևս ներկա յե լինում դատախազը և իր յեղրակացութիւնն է տալիս՝ պետութեան և աշխատավոր դասակարգի տնտեսական շահերը պաշտպանելու համար:

Դատախազութիւնն աջակցում է դատարաններին և միաժամանակ հսկում է նրանց գործունեութեան վրա:

Այսպիսով ավելի հաստատ հիմերի վրա յե դրվում խորհրդային արդարադատութեան գործը:

6. ԴԱՏԱՐԱՆՆԵՐԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ.

Հ. Ս. Խ. Հանրապետութեան սահմաններում յերկու տարրեր կատեգորիաների պատկանող դատական հիմնարկութիւններ կան: Առաջին կատեգորիային պատկանում են ընդհանուր դատարանները, վոր հիմնված են միասնական սիստեմի վրա:

Ընդհանուր դատարանները հետևյալներն են.

1. Ժողովրդական դատարան,
2. Գլխավոր դատարան և
3. Գերագույն դատարան:

Կան գործեր, վոր նայում է ժողդատավորը միանձնաբար, այսինքն մեն-մենակ, առանց ժողովրդական ատենակալների: Բացի մի շարք քրեական գործերից, ժողդատարանը միայնակ քննում է հետևյալ գործերը.— մեռածներից հետո մնացած գույքի սլահականման, միջնորդ դատարանների տված վճիռներին, ավանդներին, ամուսնալուծութեան վերաբերող քաղաքացիական գործերը:

Հիշյալ գործերից դուրս մնացած բոլոր գործերը, բացի Գլխավոր և Գերագույն դատարաններին թողնված գործերը, ժողդատավորը քննում է յերկու ատենակալների մասնակցութեամբ:

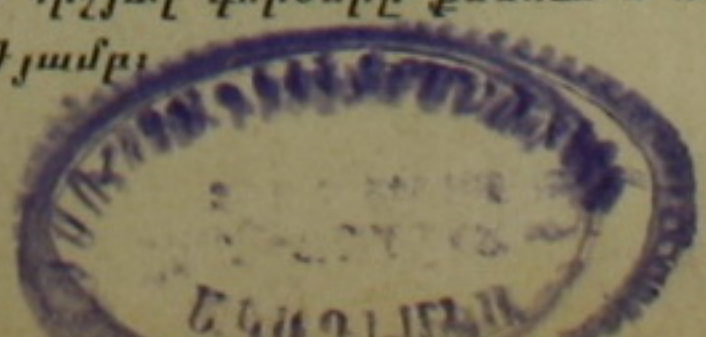
Առուծախսի, վարձակալութեան, ապրուստի, յերաշխավորութեան, ժառանգութեան գործերը, ինչպես նաև բազմաթիվ քրեական հանցագործութիւններին վերաբերող պատժական գործերը քննվում են ժողդատարանի կողմից, ժողդատավորի նախագահութեամբ և յերկու ժողատենակալների անդամակցութեամբ:

Գլխավոր դատարանը նույնպես գործերը քննում է ժողովրդական ատենակալներով: Սպանութեան, բռնաբարութեան, զեղծարարութեան, կարևոր գողութիւնների, պետական ծառայողների յուրացումների, կառաքի և այլն գործերը քննելու պարտականութիւնը դրված է Գլխավոր դատարանի վրա:

Գլխավոր դատարանի իրավասութեանը հանձնված են նաև հետևյալ քաղաքացիական գործերը.— 500 ուրլուց ավելի արժեք ունեցող պահանջներ, գործկոմիների դեմ սկսած դատեր, ընկերութեան գործեր և այլն:

Գերագույն դատարանը քննում է կոմիսարիատների դեմ սկսված գործերը, ինչպես նաև կենտրոնական Գործադիր կոմիտեյի անդամների:

Գերագույն դատարանը հիշյալ գործերը քննում է նույնպես ժողատենակալների մասնակցութեամբ:

Բացի այս պարտականութիւնից Գերագույն դատարանն ունի նաև այլ պարտականութիւններ:

Ժողդատարանների և Գլխավոր դատարանի վճիռներից դժգոհ մնացողներն իրավունք ունեն գանգատվելու Գերագույն դատարանին, վոր բեկման կարգով նայում և գործին: Յեթե Գերագույն դատարանը գտնի վոր որեւէ խախտված և, և անարդար վճիռ և արված, փոխում և վճիռը և գործն ուղարկում և համապատասխան դատարանին նորից քննելու համար: Գերագույն դատարանը հաստատում և վճիռը, յեթե որեւէ վորևէ խախտում չկա:

Գերագույն դատարանը բեկման գործերը քննում և առանց ատե նակալների, մնայուն դատավորներով:

Գերագույն դատարանը վորպես ամենարարձր դատարան հսկում և մնացած բոլոր դատարանների գործունեութեան վրա, նրանց տալիս և հարկ յեղած հրահանգները և ի հարկին պարզաբանում: Բացի հիշյալ ընդհանուր դատարաններից կան նաև հատուկ դատարաններ: Այդ դատարանները քննում են այնպիսի գործեր, վոր պահանջում են հատուկ մասնագիտութիւն և փորձառութիւն:

Հատուկ դատարանները հետևյալներն են.—

1. Զինվորական տրիբունալ, վոր քննում և կարմիր բանակի ամբուլթյանն ու գորութեանն սպառնացող հանցանքների վերաբերյալ գործերը:

2. Աշխատանքային դատարաններ, վորոնք քննում են վարձու աշխատանքին վերաբերող բոլոր վեճերը և այն քրեական գործերը, վոր սկսվում են աշխատանքի որեւէ քննելը խախտողների դեմ:

Աշխատանքի դատարանները կազմված են յերեք հոգուց, նրանցից մեկը ժողովրդական դատավոր և, վոր նախագահում և դատական նիստերին, իսկ յերկու անդամներից մեկը տեղական պրոֆսիութեան, իսկ մյուսը աշխատանքի կոմիտարիատի տեղական բաժնի ներկայացուցիչներն են:

Աշխատավարձի, վիկվիդացիայի (լուծարքի), արձակուրդի, մի խոսքով աշխատանքի պաշտպանութեան հետ կապված բոլոր գործերի համար պիտի դիմել աշխատանքի դատարանին:

Առայժմ աշխատանքի հատուկ դատարաններ բացված են Յերևանում և Լենինականում: Մնացյալ վայրերում աշխատանքային գործերը քննում են ժողովրդական դատարանները, դարձյալ պրոֆսիութեան և տեղական աշխատանքի բաժնի ներկայացուցիչներով:

Աշխատանքի տեսուչներն իրավունք ունեն ներկայանալու աշխատարանին և մեղադրելու նրանց, ովքեր խախտում են աշխատանքային որեւէ քննելը:

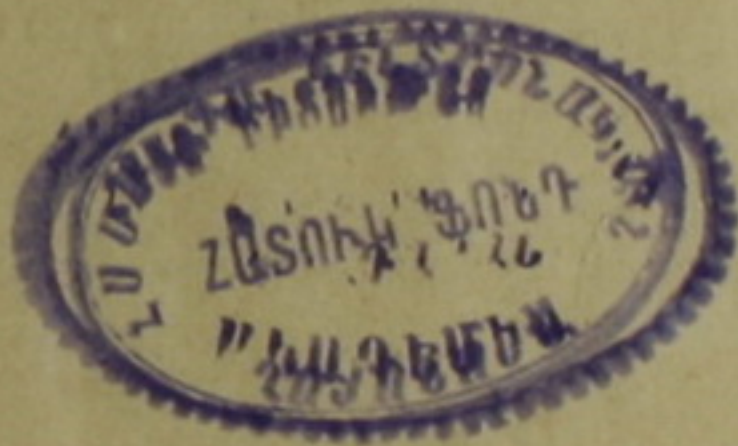
3. Հողային հանձնաժողովները քննում են հողային գործերին վերաբերող վեճերը:

Հողաշինարարութեան ընթացքում անաջատար քաղաքացիներ, հողի սպառնալից վիճակներէ հետ կապուած դատարարներ, ծխի հողի բաժանութեան և այլն վեճերի քննութեանը հասկացելու թողնուած և հողա-
հանձնաժողովներին:

Կան դավառային, դավառական և Քլիստոսի հողային հանձնա-
ժողովներ:

4. Կա նաև Արրիտրած Հանձնաժողով, զոր քննում և շուծում և
պետական հիմնարկութեանն և ձեռնարկութեանն միջև ծագած
վեճերը:

Վերոհիշյալ բոլոր դատարաններն իրենց ատարելագործունեութեամբ
մի ընդհանուր նպատակ են հետապնդում: Նրանց բոլորի պարտակա-
նութեանն և ծառայել աշխատավորութեան շահերին, պաշտպանել հե-
ղափոխութեան նվաճումները, ամրացնել սոցիալական պետութեան
հիմքերը:

347.99

9-16

Մեկ օրինակ

ԳԻՆԸ 15 ԿՈՊԵԿ

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0014530

11692